

ȘTEFAN ANDREICA¹, ROMÂNIA

Cuvinte-cheie: obiceiuri bătrânești de nuntă din Vișeu de Sus, Maramureș, 1940.

Obiceiuri bătrânești de nuntă din Vișeu de Sus, Maramureș, consemnate în anul 1940

Rezumat

În anul 1940, preotul greco-catolic Victor Ștețiu, parohul Bisericii *Buna Vestire* din Vișeu de Sus, Maramureș, a consemnat în cronică parohiei obiceiurile legate de nuntă ale enoriașilor săi.

Pentru cununia religioasă, mirii vin separat la biserică, fiecare cu alaiul său și se întâlnesc în prag, pe la ora 17.00. După ceremonie, de la poarta bisericii, fiecare dintre tinerii căsătoriți merge la casa sa, pentru prânzul cununiei. După cca. 2 ore, nuntașii pleacă acasă pentru aducerea darurilor. După revenirea lor, cele două petreceri continuă, timp în care mirii închină la părinți. Pe la miezul nopții, mirele împreună cu o parte a nuntașilor săi se duce după mireasă. Acolo, are loc îmbălbăuitul miresei. După acest moment, ei se reîntorc împreună cu mireasa, petrecerile continuând în paralel până în zorii zilei, când nuntașii mirelui merg pe ospăț la casa miresei, iar nuntașii miresei se duc la casa mirelui.

¹ Vișeu de Sus.

Keywords: Old wedding customs from Vișeu de Sus, Maramureș, 1940.

Old Wedding Customs from Vișeu de Sus, Maramureș, Recorded in 1940

Summary

In 1940, Victor Ștețiu, parish priest of the Annunciation Church in Vișeu de Sus, Maramureș, documented in the parish chronicle the wedding customs of his parishioners.

As part of the religious wedding ceremony, the bride and groom arrive separately at the church, each with their procession, and meet at the church's threshold around 5:00 p.m. Following the ceremony, the newlyweds leave the church gate and head to their own home for the wedding lunch. After about 2 hours, the wedding guests return home to bring their gifts. Upon their return, the bride and groom pay reverence to their parents, after which the wedding festivities continue. Around midnight, the groom and some of his guests leave to bring the bride to the wedding. There, the bride's veil is removed and replaced with a scarf, signaling the passing to the status of a married woman. After this moment, they return with the bride, the parties continuing in parallel until dawn when the groom's wedding guests go to the bride's house for a feast, and the bride's wedding guests go to the groom's house.

Obiceiuri bătrânești de nuntă din Vișeu de Sus, Maramureș, consemnate în anul 1940

În anul 1940, protopopul greco-catolic de Vișeu, Victor Ștețiu, arhidiacon onorar și viitorul vicar al Maramureșului, preotul Bisericii *Buna Vestire* Vișeu de Sus, a întocmit *Cronica parohiei Vișeu de sus*, un manuscris de o importanță deosebită pentru localitate și nu numai. Pe lângă informațiile legate de parohie și localitate, preotul a consemnat și unele aspecte etnografice ale câtorva sărbători și momente importante ale vieții sătenilor, numite „*Obiceiuri bătrânești*”. Astfel, printre acestea, aflăm o descriere a cununiei, text intitulat de autor „*La cununie*”, cuprins între paginile 22 și 29 ale manuscrisului. Pe lângă prezentarea acestei descrieri, vom alătura și urarea la nuntă, consemnată în același manuscris, între paginile 41 și 44, „*orăciune*” declamată de către cantorul locului la casele mirilor:²

După pețit, mirii și părinții lor vin la casa parohială, «*la învoire*», seara târziu. Sosirea târzie este motivată de către cei în cauză că „*așa era din bătrâni*”, ca să nu se știe în sat despre viitoarea cununie, până la vestirea logodnei în biserică. După învoire, ei petrec toată noaptea în familie.

În duminica anterioară cununiei, mireasa, împodobită cu o cunună făcută din mărgele și flori artificiale, împreună cu „*«drușca» (paranimfa)*” (domnișoara de onoare, n. Ș.A.), împodobită și ea cu o cunună mai simplă (numită *munună*, n. Ș.A.), îi invită pe cei doriți la nuntă. La fel, mirele împreună cu „*«stegarul» (paranimful)*” (cavalerul de onoare, n. Ș.A.), având pălăriile împodobite cu flori roșii artificiale și cu rozmarin, îi invită pe nuntașii lui.

În preseara cununiei, la casa mirelui, are loc «*petrecerea cu steag*», cu muzică, când se pregătește steagul. De-a lungul rudei, se așază „*«năfrămi mari și frumoase*”, batiste cusute și panglici. Mirele se desparte de tineret.

Tot atunci, la casa miresei, are loc „*«petrecerea la cunună*””, când ea se desparte de fetie. Prietenele îi împletesc o cunună din verdeață, pe care mama ei i-o așază pe cap. În acest timp, muzicanții cântă de jale. Pe la ora 22.00, mirele apare cu stegarul și se veselesc împreună, până la miezul nopții.

La cununie, ei vin la biserică, în jurul orei 17.00 (sâmbătă; în prezent, cununiile se fac și în alte zile ale săptămânii, mai ales în luna august, când sunt nunți multe, n. Ș.A.) Anterior, la casa mirelui, sunt prezenți nuntașii lui și nașul (era o singură pereche de nași pentru ambii miri, n. Ș.A.). În sunetul muzicii, se servește băutura, până când sunt de față toți (nunțile aveau invitați puțini, desfășurându-se în case, n. Ș.A.). Cantorul satului vine și «*ia orăciuni*». Tot așa, la casa miresei, se strâng invitații ei, unde cantorul «*ia orăciuni*», de asemenea, după ce a fost la casa mirelui.

După «*orăciuni*», alaiul mirelui, cu nașul în frunte, pleacă la biserică „*în cea mai frumoasă liniște și ordine*”, fără băutura, muzicanții cântând diferite „*«marșuri*””. „*(Încă și sub stăpânirea maghiară suna «Deșteaptă-te Române!»)*”.

² Ghilimelele « » corespund ghilimelelor „ ” din manuscris. N. Ș.A. = nota Ștefan Andreica.

„Mirele pășește falnic sub steag”, pe care-l ține și îl învârte stegarul deasupra capului. În pragul bisericii, mirele, nașul și cei mai bătrâni din familie așteaptă sosirea miresei. Înaintea porții bisericii, în stradă, tinerii joacă în jurul muzicanților.

Mireasa, la fel, vine la biserică însoțită de nașă și de una sau două domnișoare de onoare și e condusă de doi frați sau verișori (în afară de părinți, alte rude apropiate și nuntași, n. Ș.A.). Ajungând în ușa bisericii, ea se așază în stânga mirelui.

Preotul le iese înainte, îi întreabă încă o dată despre învoirea lor și îi conduce în biserică, unde se săvârșește ceremonia cununiei.

Nașii stau în spatele mirilor, având lumânări mari, „împodobite cu flori și petele”, stegarul în dreapta mirelui, iar „druștele” în stânga miresei.

Pe fondul cântării bisericești „*«Isaia dănuiește»*” și a altora, toți, cu preotul în frunte și cu fățul, care ține în mână o lumânare aprinsă, înconjoară masa din nava bisericii. În dreptul Sfintei Evanghelii, se opresc, pentru ca mirii să o sărute.

La sfârșitul ceremoniei, se ia jurământul mirilor. Acest jurământ îl fac stând în genunchi, având trei degete pe Sf. Evanghelie și Sf. Cruce. „*Fără acest jurământ ei nu o recunosc cununia.*”

„*După terminarea ceremoniei, mirii, nașii, stegarul și druștele se întorc numai spre dreapta*” (spre sud, în sensul rotirii soarelui, în timp ce ceremonia cununiei prevede rotirea, în jurul mesei, în sens invers mersului soarelui pe cer; în localitate, încă există rămășițe ale cultului soarelui, n. Ș.A.) „*(Doamne fer, dacă o ar face spre stânga!)*” și se îndreaptă către ieșirea bisericii, timp în care mirii țin de o batistă cusută frumos de mână, semn că sunt legați.

Miri din 1930; foto: colecția Ștefan ANDREICA

În apropierea ușii bisericii, cineva din familie îi așteaptă cu un colac mare, împletit și cu o sticlă de băutură. Mirii, proaspăt căsătoriți, privesc prin mijlocul colacului, ce simbolizează „*bogăția și căsnicia*”, spre răsărit, după care rup colacul în două. Dacă mirele rămâne cu partea mai mică, atunci el „*rămâne de răs*” în fața „*oastei întregi*”, căci i se spune că femeia „*va purta clopul*”, iar el „*va sta sub sită*”. Apoi, colacul se împarte mai mult între copiii băieți, ca să se nască din căsătorie mai mulți băieți decât fete. Nașa șterge ochii ambilor miri cu un capăt al steagului, pentru ca „*familia să fie frumoasă, ca steagul mirelui*”.

Alaiul întreg se desparte de la poarta bisericii, fiecare dintre miri mergând către casa sa, la „*praznicul cununiei*” (în fapt, la *prânzul cununiei*, așa cum este consemnat mai jos în manuscris și cum este cunoscut și azi, n. Ș.A.). Nuntașii miresei trebuie să fie foarte atenți după această despărțire, din cauză că ea poate fi răpită de către unii apropiați ai mirelui, fapt care ar însemna batjocura celor din alaiul miresei.

După ce fiecare dintre alaiuri sosesc la casele mirilor, câte o „*socăciță*” (*bucătăreasă*) îi așteaptă cu un vas mare, împodobit, plin cu grâu, peste care este așezat un colac mare. Cei sosiți se învârt de trei ori în jurul ei, iar ea aruncă cu grâu peste ei. Nuntașii țin pălăriile întoarse, ca să prindă grâu, pe care, scoțându-l, îl aruncă asupra mirelui/miresei, însemnând că le dau norocul lor, rostind: „*noroc, noroc și grâu, că apă avem*”.

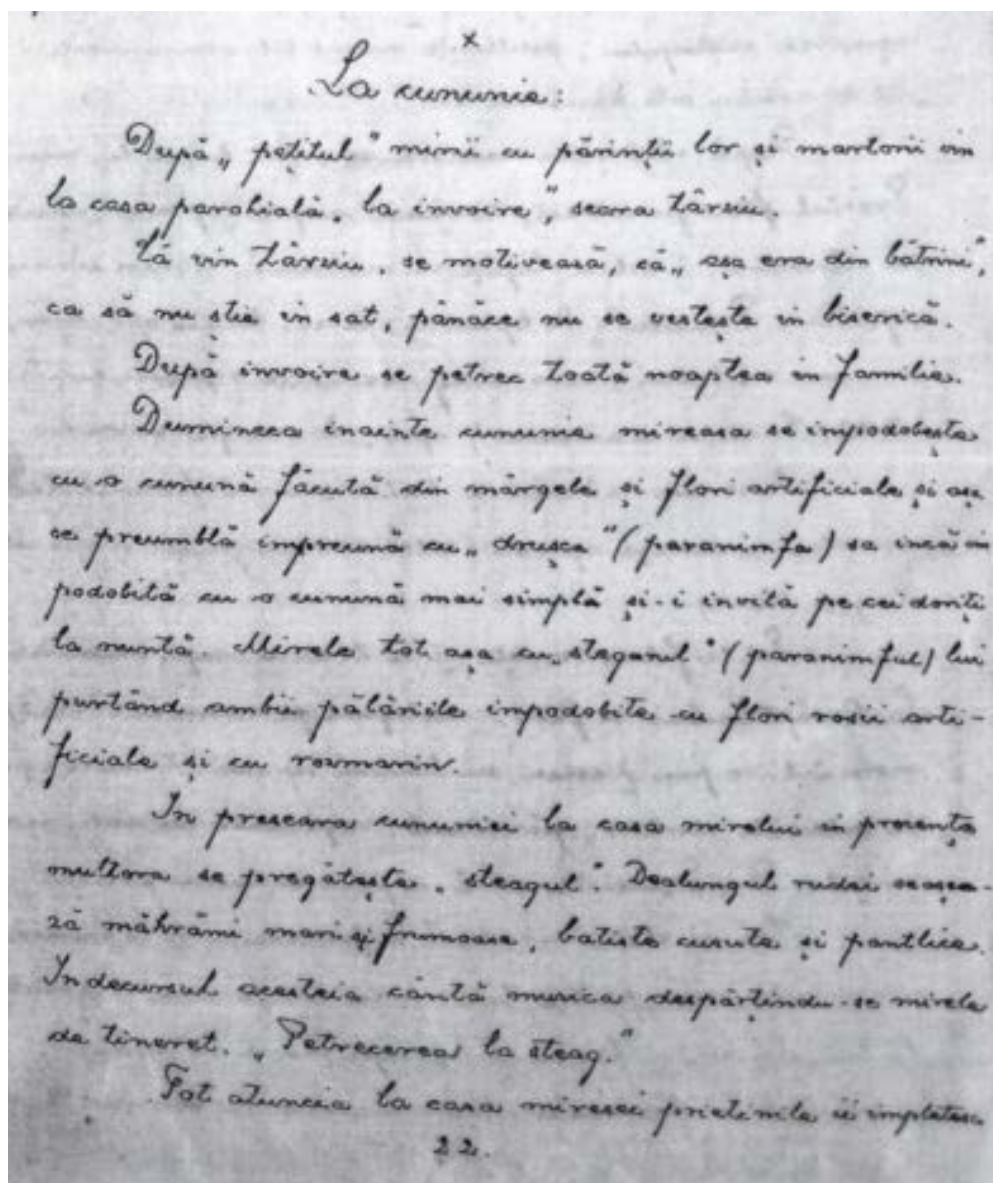
Stau la „*prânz*” 2-2,5 ore, bând și mâncând, până când muzicanții interpretează un marș, semn că nuntașii trebuie să plece acasă pentru a aduce „*pominoc*” (*cadou*), care constă în bani, obiecte de casă, o cantitate de porumb și băutură. Se așază pentru a doua oară la masă și li se servesc băutură, prăjituri, iar mai apoi mâncare. În timpul acestei petreceri, mirele se ridică, își trage pe mâini câte un colac mare și ia câte o sticlă de rachiu. Colacul și băutura din mâna dreaptă le închină tatălui, în semn de rămas bun, mulțumindu-i că l-a îngrijit, cerându-i iertare dacă a greșit. Apoi, trece pe mâna dreaptă băutura și colacul din/de pe mâna stângă, închinându-i-le mamei, în același mod. Dacă unul dintre părinți nu mai trăiește, locul aceluia este luat pentru „*închinarea la părinți*” de către o rudă de același sex (de exemplu, dacă tatăl nu mai trăiește, el va fi înlocuit de către fratele cel mai mare, n. Ș.A.).

Pe la miezul nopții, mirele împreună cu o parte dintre nuntașii săi, cu preponderență bărbați, „*cu torțe aprinse și acuma nu liniștiți, ca la cununie, ci cântând și chiuind pe lângă muzică și și foarte zgomotoși*”, merg după mireasă. La casa miresei, în spatele ușilor închise, nuntașii ei încep a se veseli zgomotos, iar pe prag bărbați și femei îi întrebă: „*ce cățați și pentru ce ne stricați veselie*”? stându-le împotriva. Bărbații guralivi din ambele părți încep „*o formă de tânguire*”, care durează destul de mult, timp în care cei dinăuntru „*dau strigături de glumă și de batjocură*” celor din afară, ultimii răspunzând la fel, până ce cad de acord.

„*Intră dară în vatra miresei.*” Conducătorul miresei le iese în întâmpinare și preia pe mirele condus de către naș și pe ceilalți și îi așază după mese, pe fondul muzical al unui marș, timp în care nuntașii miresei se retrag cu strigături, făcându-le loc nuntașilor mirelui.

Nașul îndată începe să o ceară pe „*crăiasa*” după care au venit. Însă cei ai miresei aduc fel de fel de persoane: copile de 5-6 ani, împodobite cu cununi de ceapă. După câteva încercări, pe baza refuzurilor și amenințărilor, sosește cea dorită. Se așază lângă mire și începe ospătarea musafirilor. În timpul acestei petreceri, mireasa închină la părinți, în același mod ca mirele.

Urmează „*imbălțuitul miresei*”. Nașa azvârle stegarului peste masă o năframă albă, pe care o aruncă înapoi, de trei ori. Apoi, nașa o așază pe umărul miresei. Cu vârful rudei de la steag, stegarul încearcă să ia cununa de pe capul miresei. Ea o ține cu mâinile amândouă, dar cedează, iar cununa ajunge pe ruda steagului, cât timp nașa leagă capul miresei cu năframa albă, după care stegarul așază cu steagul cununa pe capul îmbrobodit al miresei.

Facsimil – Victor ȘTEȚIU, *Cronica parohiei Vișeu de Sus*, 1940, p. 22

Pe tot timpul îmbălțuitului, oaspeții cântă „*doine de jale*” (nu existau pe atunci soliști vocali la nunți, în zonă, n. Ș.A.), iar „*mireasa și părinții, precum și sexul femeiesc plâng*”, până când unii dintre bărbați înveselesc atmosfera cu strigături de glumă. „*Acuma se amestecă râsul cu plânsul*”, crăiasa zilei fiind „*socotită în rândul «babelor» (Orișicare femeie, fie și numai de o zi, se numește «baba lui X.»)*”.

Alaiul mirelui pleacă împreună cu mirele și mireasa înspre casa lui, mai zgomotoși decât la venire. Sosind la casa mirelui, sunt întâmpinați de bucătăreasă cu „*blidul*” cu grâu. Așteptând pe treptele casei, mama mirelui îi leagă cu un prosop, ce simbolizează „*legătura pe veci*” și îi conduce până în fruntea mesei. Petrecerea durează până în zorii zilei, când cei ai mirelui merg „*pe uspăți*” la casa miresei, iar cei ai miresei merg la casa mirelui. Cei ai casei doar acum se așază la masă, deoarece până acum s-au „*ostenit*”, petrecerea numindu-se și a „*căsenilor*”.

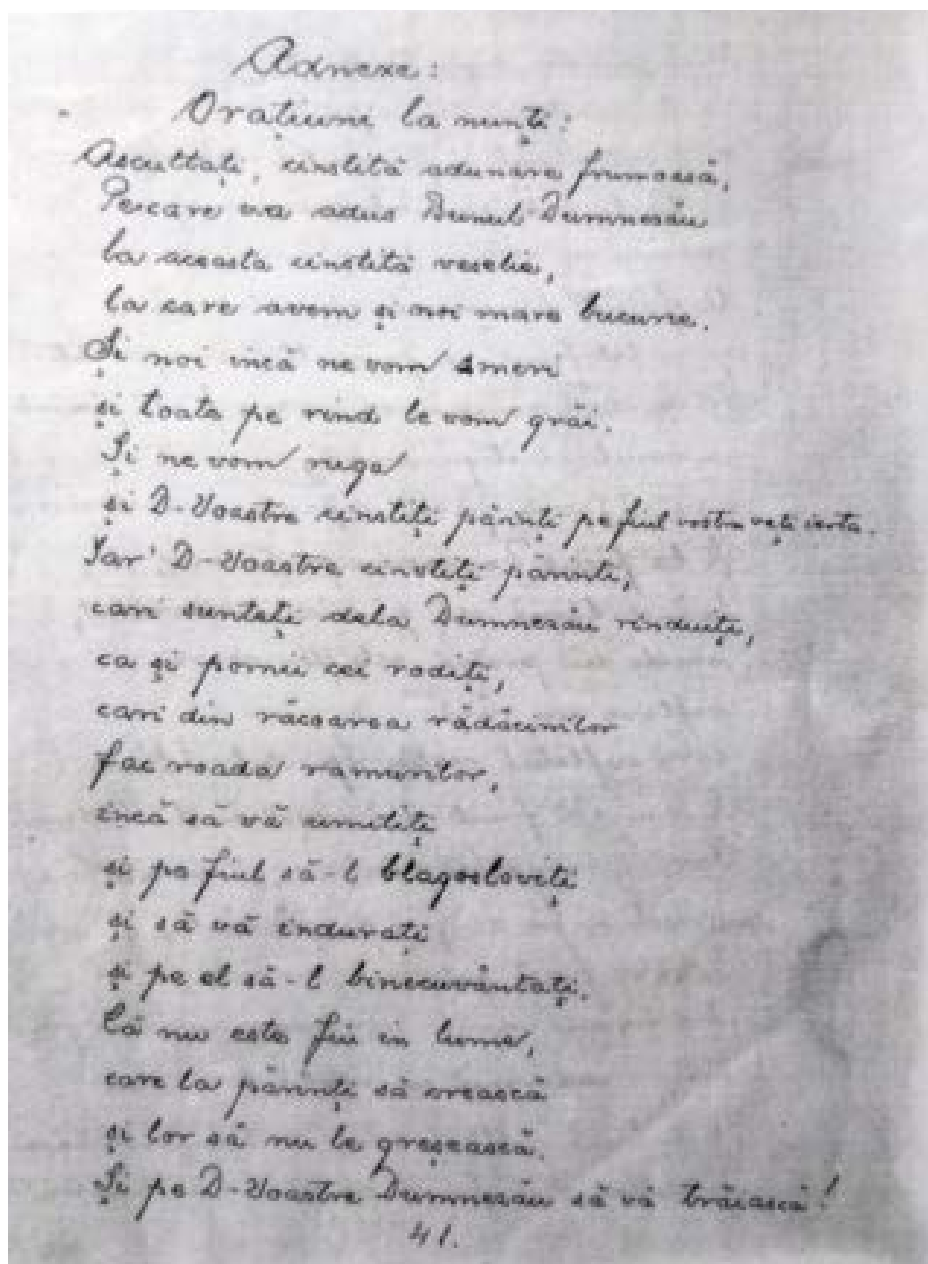
Aceasta este descrierea din anul 1940 a cununiei. Am redat cât mai multe citate ale preotului, chiar dacă ele nu reflectă întocmai graiul vișeanilor.

În paginile 41- 44 ale manuscrisului, se află și o orăție la nuntă, pe care o prezentăm în continuare:

*„Orațiuni la nunți:
Ascultați cinstită adunare frumoasă,
Pe care v-a adus Bunul Dumnezeu
la aceasta cinstită veselie,
la care avem și noi mare bucurie.
Și noi încă ne vom smeri
și toate pe rind le vom grăi.
Și ne vom ruga
și D-Voastre cinstiți părinți pe fiul vostru veți ierta.
Iar' D-Voastre cinstiți părinți,
cari sunteți dela Dumnezeu rinduiți,
ca și pomii cei rodiți,
cari din răcoarea rădăcinilor
fac roada ramurilor,
incă să vă umiliți,
și pe fiul să-l blagosloviți
și să vă indurați
și pe el să-l binecuvântați.
Că nu este fiu in lume,
care la părinți să crească
și lor să nu le greșescă.
Și pe D-Voastre Dumnezeu să vă trăiască!
După aceste după toate,
Ca Dumnezeu, cel ce poate,
a făcut ceriul și pământul și marea*

*și toate câte sunt într'ânsa
numai cu zisa.
A făcut Dumnezeu raiul la răsărit
și cu tot feliul de frumuseță l-a împodobit.
Văzând Dumnezeu că nu este ființă pământească,
ca raiul să stăpânească,
a zis să facem pe om după chipul și asemănarea noastră.
Și l-a făcut Dumnezeu pe Adam,
luând țărână din pământul Madiam,
oasele din piatră, ochi din soare,
suflare din vânt,
iară sufletul dela Spiritul Sfânt.
Și așa s'a făcut strămoșul nostru Adam.
Iară Dumnezeu văzând, că nu este bine,
ca omul să fie singur pe pământ,
ci să-i facă soție.
I-a trimis dară lui Adam un somn greu
și l-a adormit în mijlocul raiului
și a luat dela Adam a treia coastă din stânga
și cu lut o a făcut pe strămoașa noastră Eva.
Și trezându-se Adam din somn
a zis Dumnezeu cătră dânsul:
Primește Adame
că aceasta este os din oasele tale
și trup din trupul tău,
pe dânsa de soție Ț-o-am dat,
până la sfârșitul tău.
Și de atuncia tregându-se viță din viță
și neam din neam
din seminția lui Adam,
pânăce a ajuns vremea și la cinstitul fiu al
D-Voastre, care stă pe loc cu lacrimi vărsate,
cu genunchurile plecate,
ca să vă îndurați
și pe fiul să-l iertați
și să-l binecuvântați,
precum a binecuvântat Dumnezeu pe Avram,
pe Isaac și pe Iacob și pe cei 12 patriarhi;
că multe sunt greșelile fiilor
inaintea părinților:
ca și ierburile câmpilor*

și precum ierburile câmpilor se vor usca,
așa și D-Voastre cinștiți părinți pe fiul vostru il veți ierta.
Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama
sa și se va lipi de muierea sa, și
pe cari Dumnezeu i-a împreunat,
omul să nu-i despartă. Amin.
Și Dumnezeu să-le dea noroc
și să fie într'un cias bun!"

Facsimil – Victor ȘTEȚIU, *Cronica parohiei Vișeu de Sus*, 1940, p. 41

Multe elemente ritualice din trecut nu se mai regăsesc în ceremonialul nunții de azi. Mirii, de regulă, nu mai consideră că prin căsătorie intră în rândul lumii, căci rânduiala a căpătat o altă conotație.

Bibliografie

Cronica parohiei Vișeu de sus, compusă de Victor Ștețiu, protopop-paroh, arhidiacon onorar, 1940.